

INDEKS KNJIGA

lika očekivanja. Žestina i temeljitost uspona su vidljive na svakom mestu u pedeset i tri pesme *Opkoračenja*, uspona koji neprestano istrajno *opkoračuje* samog sebe.

Najpre, odnos prema rečima. Voleti i strepeti za reč. Ta dvojnost nosi Mitrovićeve reči, od podsmeha do doslovnog, napred i nazad. Te reči su uvek »*pribeležene*«, one su jezgra imaginarnog sveta koji tumači, aktivno i preobražavalčki, realan svet i njegovu sliku na koju smo unekoliko osuđeni. Takva pak reč, svaka novu traži, iscrpljujući vreme ustoličava svoje značenje. Neobično je kod Mitrovića to objašnjavanje kojim funkcionišu reči, objašnjavajući svet, svet svetom objašnjavajući, objašnjavanje koje uvek domeće, koje uvek igra na kartu onoga što je odsutno u predočenoj slici. U reči se čuvaju prazna mesta sveta, ograničja i podsticaji. Dakle, čitav lanac produktivnih manjkova koji se nezajažljivo zavetuju »izvesnom, sažetom, sećanju«. *'Jockerska'* je dalekosežnost reči koja je uslov svih ostalih reči, ostalih karata, reči koja je kadra da delotvorno zameni svaku drugu i da svojim činom se obistini kao *sažeto sećanje*. U Mitrovićevoj reči se naslućuju sve podudarnosti pesničke moći jezika, sva značenja koja izmiču i tim izmicanjem destruiraju ideološku jednoznačnost govora za spoznavanje, prozirnost kojom bi da potčinimo tvoračku snagu jezika i od njega načinimo »dovršenu tautologiju«, neki »mrtav jezik«. I ako bi hteli da kažemo da je Mitrovićeva poezija — poezija slike, *opisa slike*, tada bi trebali odmah da dometnemo da je taj opis uvek sazdan iz čiste odsutnosti svega što mimetologički pripada slici; naime iz samih rubova slike. Ukratko, Mitrovićev *opis slike* vlada se po produktivnoj logici cepanja, po anti-platonovskom simulakrumu. Reč pesnička u identitetu sveta razbuđuje ono protivno, nesvodljivu razliku, raspolućenost koja je pravo mesto i početak »pokreta slike«. Ta reč nije trajanje, proticanje, kontinuitet, već upravo lanac iz bezbrojnih *Sada*. Otuda u *Opkoračenjima* nije jedna žiža, jedan iskon, jedan Otac koji pretpostavlja par *glavno/uzgredno*. Na delu je mreža, dinamička struktura čvorišta od kojih nijedan nije uzgredan, svaki je ishodište i utocište, ravnopravan u pisanju i čitanju. I tako Mitrovićeva poezija, poput nekog anti-logosa, nudi sliku sveta, sliku koja razobličava »stalnost« da bi nam ispod te maske otkrila »izmenjivost«, beskrajn skup preloma sveta. Slika je tu »mogućnost rasula« sveta, ironijski rad razumevanja, interpenetriranja. »Rad sprdanja«. Neumoljiva

kritika »Onoga koji čuti (I ne može) Da odustane«. Puno čutanje je ono što ispunjava reči kao prazna mesta sveta, rasuto, iščilelo, u sopstvenoj neizrecivosti, čutanje koje »mrežu razapinje«.

Međutim, svet sa kojim se sudara Mitrović predočen je slikom grada. Mnogoljudan, besputan, bezličan, surovo ravnodušan, »mnogoglagoljiv grad«. Taj grad je pustinja, »prazan izgovor« za istinski jezik čoveka i života. Mesto pesnika u tom gradu je unekoliko mesto glumca, mesto onoga koji iskušava druge sudbine, kako beleži Mitrović u *Predahu* posvećenom Stanislavi Pešić. Doista, pesnik na svet gleda kao na pozornicu i govori o »proscenijumu«, »mizanscenu«, »dramskom subjektu«... On sukobljava stari i novi smisao pozorišta, stvaralačku »lenjost« starog i besplodnu ishitrenost novog sveta. Preobražaj sveta će u ovoj poeziji biti izuzetno istančano prezentovan kao dramska igra u kojoj je pesništvo gotovo nemoguće sem u predahu. A gradu već kakav je, pesnik sa očajnom ironijom govori o putovanju, »radu povratka« na drugi početak sa kojim bi započelo ono Helderlinovo »pesničko obitavanje čoveka na ovoj zemlji«. U »mogućnosti rasula« rasprava se mogućnost drukčijeg grada, tka se drukčija slika »grada za dolazeće«. I *Opkoračenja* se u svom tragičnom, mrežastom prostoru podrugivanja postojećem predlažu kao vredan doprinos slutnji onoga što neprestano odlažemo, pesnički i jezički uspešno, odmereno i odvažno izveden projekt bitno preinačenog ljudskog sveta.

Jovica Aćin

BOŠKO IVKOV: »DORECI MORE«

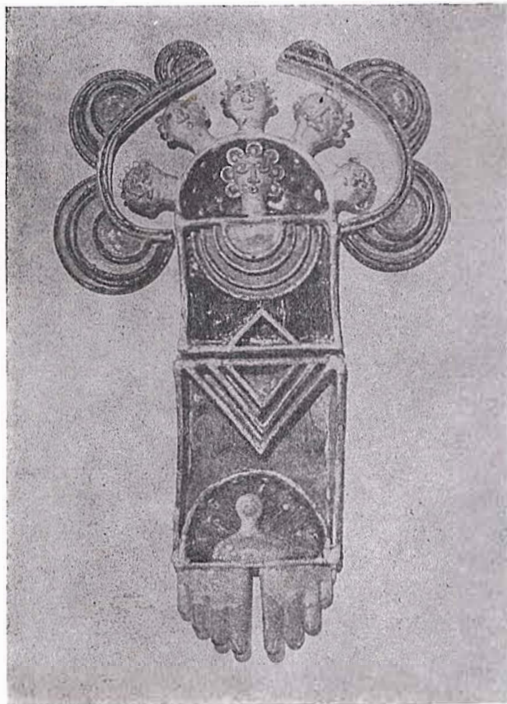
Matica srpska, Novi Sad, 1974.

U devetnaest esejističkih ronda Boška Ivkova nema događaja i naracija. Nižu se slike, razmišljanja, oseća se atmosfera, izranjaju draga ili slučajna lica, prostlost, predmeti, predeli, svetle senzacije i egzaltacije detinjstva, trepetave melanholije i iznenadne gorčine saznanja, sreću se dobro poznate stvari koje u svakodnevnom ringišpilju ne primećujemo, a, eto, pisac uspeva da nas ubedi da se mi nahodimo u njima. One u našoj svesti takode. Slike su, i kad ringišpil stane, — rečeno načinom našega pisca, — rasplintute, iako upečatljive. Jer njihova snaga nije u preciznosti fiksacije, u jasnom redosledu objecka, nego upravo u toj vazdušastoj, magličastoj višesmislenosti, u posebnosti života tih neuhvatljivih vizija, u njihovoj autonomnosti. U svesti onoga koji ih porađa one žive svoj život, toliko svoj da izgleda da ne pripadaju tvorcu, već obrnuto.

Čovek ima oslonac u drugom čoveku, u ljudima. Sam sa sobom, i u sebi — izgubiće se. Ima toga iskustva i te bojazni u zapisima Boška Ivkova. Međutim, i to je tačno da je, ponekad, jedina oaza mira otpor koji individualitet pruža agresivnom svetu. Za taj otpor potrebna je određena gustina bića. O pokušaju bića da se probije u svet, o njegovom poimanju i prihvatanju sveta, i obrnuto, govori i jedna rečenica u epigrafu eseju »O jabuci«. Treba zameniti reč jabuka rečju svet, individualnost, čovek, (možda: žena?) i dobićemo novu viziju: »Ona leži na ivici pisaćeg stola, nadohvat ruke, ali zatvorena u svoj gust i neprobojan muk, te uzalud pokušavam da je dosegmem rukopisom, iako u reči jabuka ima obline i sočnosti«. To je, pored ostalog, izrastanje jedne poetike iz celine ove knjige, jedne zamišljenosti nad činom pisanja, stvaranja sveta i sebe.

Ističemo kao posebnu vrednost ove hibridne proze njen duhovni trepet, kao usmerenje ka svetu, želju da se bude u njegovom dahu, snazi i lepoti.

Ivkov traga u svojoj lirskoj esejističkoj prozi za fenomenom predmeta, pojava, zbičavanja. Postupak pri tom je opisivanje i re-

SRBA MITROVIĆ: »OPKORAČENJA«

Matica srpska, Novi Sad 1975

Evo posle prve pesničke knjige, *Metastrofe* (Beograd, 1972), daje nam se prilika da čitamo i drugu, *Opkoračenja* beogradskog pesnika Srbe Mitrovića. Otkako je, svojevremeno, književni kritičar i teoretičar Božo Vukadinović, sada pokojni, napisao prvi opsežniji interpretativni rad o poeziji ovoga autora, i to upravo u trenutku kada je ovaj tek započeo sa ozbiljnijim publikovanjem svojih pesama, iako je reč o relativno kratkom vremenskom intervalu, Srba Mitrović je prošao povelik put autentičnog unutrašnjeg sazrevanja, o čemu nepo- bitno svedoči poetska vrednost i izuzetnost knjige koja je pred nama. Sećajući se stavova i predviđanja iz Vukadinovićevo- g teksta, bez pò muke se da utvrditi da je Mitrović nesumnjivo premašio sva ionako ve-